

Mehmet Polatel: 'İç düşman' konseptinin mimarı

Posted on 10/05/2015

Dr. Bahaeddin Şakir, 1874'te Bulgaristan'ın İslimiye kentinde doğar. 1896'da Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane-i bitiren Şakir Bey, Şehzade Yusuf İzzeddin Efendi'nin özel hekimliğini yapar. Jön Türklerle gizli ilişkisi ortaya çıkınca, Erzincan'a sürülür; 1905 yılında firar eder ve Paris'e geçer.

En etkili isimlerden

Paris'e ulaştığında en önemli misyonu, Jön Türkleri tek bir çatı altında birleştirmek ve devrimci bir komite inşa etmektir. İdeolojiden ziyade eylemliliği ön planda tutan Şakir Bey, Cemiyet'in merkezi komitesi içinde farklı bölümlerin kurulmasını sağlayarak, yeni örgütün en etkili isimlerinden biri olur. Örgütün yayını olan Şuray-ı Ümmet'i yeni baştan dizayn eder ve merkez komitenin sıkı kontrolü altına sokar. Şakir Bey, örgütsel değişikliklerin yanında, yeni örgütü daha Türkçü bir çizgiye de çeker. Muhalifleri, onu Jön Türk hareketini milliyetçi bir harekete indirgemekle suçlarlar.

1914'te Erzurum'da

Meşrutiyet'in yeniden ilanından sonra İstanbul'a dönen Şakir Bey, 1909'da Haydarpaşa'da açılan Darülfünun Tıp Fakültesi'nde adli tıp uzmanı olarak çalışmaya başlar. Daha sonra Edirne işgali sırasında bölgeye gider ve Hilal-i Ahmer (Kızılay) Reisi olarak görev alır. Savaş sırasında Bulgaristan tarafından esir alınır ve I. Balkan Savaşı'nı bitiren Londra Antlaşması

sonucunda serbest kalır. Bahaeddin Şakir, Meşrutiyet'in ilanını izleyen dönemde, örgütteki gücünü korumuştur. 1912'de yapılan İttihat ve Terakki'nin kongresi sonucunda, Merkez-i Umumi üyeliğine seçilir ve üyeliği 1918'e kadar devam eder. Şakir Bey, aynı zamanda Teşkilat-ı Mahsusa'nın kurucuları arasındadır. Teşkilat-ı Mahsusa içindeki rolü, siyasi bölüm şefliği olmakla birlikte, Kafkaslar'a yakın vilayetlerden de sorumludur. Bu görev kapsamında, Ağustos 1914'te Erzurum'a gider ve orada çete birliklerinin teşkil edilmesini sağlar.

8. Kongre

Erzurum'da yapılan Taşnak Partisi'nin 8. Kongresi'ne Hilmi Bey ile birlikte katılır. Cemiyet tarafından gönderilen bu heyetin amacı, olası bir savaş durumunda Rusya ve Osmanlı'da bulunan Ermenilerin kendilerine destek olmasını ve Kafkasya'nın işgaline yardımcı olmalarını sağlamaktır. Ancak, Taşnak Partisi bu teklifi reddeder ve Ermenilerin savaşta kendi yaşadıkları ülkeye destek olacaklarını belirtir. Bazı kaynaklarda, Şakir Bey'in bu sonuca çok sinirlendiği ve "Bu bir ihanettir. Böylesine kritik bir anda, devleti savunmayı reddedip Rusları destekliyorsunuz" dediği aktarılır. Şakir Bey, seferberliğin ilanından itibaren Erzurum merkezli olmak üzere Kafkas Cephesi'nde Ermeni karşıtı politikaları örmeye başlar. Öyle ki, Teşkilat-ı Mahsusa'nın başında bulunan Binbaşı Süleyman Askerî ile de çatışma yaşar. Askerî, 2 Ekim 1914'te Bahaeddin Şakir'e gönderdiği telgrafta, Ermeniler işbirliği yapmasa bile tarafsızlıklarını elde etmeye çalışmalı ve zorunlu olmadıkça "kalplerinin kırılmasına meydan verilmemeli" der. Şakir Bey ise, Talat Paşa'ya yazdığı bir yazıda, "Ermenilere ait tahrikat ve telefeta meydan verilmesin diyor. Bilmem ne yapılabilir, her el ve ayak bağlanarak. 'Evlerinden hareketten men' buyurulduktan sonra atiyen vicdanlar bizi takbih edemez (ayıplayamaz)" diyerek, Askerî'nin Ermenilerle ilişkiler konusundaki tavrını eleştirir.

‘Tehcirin yaratıcısı’

Şakir Bey, bölgedeki Ermeni karşıtlığının yükselmesinde ve örgütlenmesinde etkili olmuştur. Erzurum’daki İngiliz Konsoloslugu, bölgede Müslüman Türk şovenizmi siyaseti güttüğünü, köylere giderek Müslümanlara vaazlar verdiğini ve Ermeni askerleri silahsızlandırıldığını aktarır. Savaş boyunca imparatorluğun doğu vilayetlerinde bulunan ve köy köy gezen Şakir Bey’in tehcir kararının alınmasında da önemli rolü olduğunu, dönemin tanıkları anlatır. Hüseyin Cahit Yalçın, “Tehcir işinin en büyük etkeni ve yaratıcısı odur” der. Tek başına doğu vilayetlerini dolaşarak tehcire zemin hazırladığını ve esasını belirlediğini söyler. Arif Cemil ise, Mart 1915’te Erzurum’dan İstanbul’a geçen Şakir’in, Teşkilat-ı Mahsusa’nın artık iç düşmana yönelmesi gerektiğine kanaat getirdiğini ve İttihat Terakki Merkezi Umumisi’ne bu yönde bir rapor sunduğunu ve ‘tehcir’ kararının alınmasında etkili olduğunu belirtir.

Merkez-i Umumi’nin bu kararından sonra Bahaeddin Şakir, Erzurum’a döner ve özel bir tehcir komitesi kurar. Yerel İttihatçı liderlerin, yerel yöneticilerin, şehrin ileri gelenlerinin ve ordu mensuplarının dahil olduğu bu komite, Erzurum ve civarında, tehcir ve imha sürecini yürütecektir. Şakir, Haziran ayında Trabzon’a geçer. Tanıklar, Şakir’in bölgeye gelişle birlikte olayların arttığını, vali ile görüşmesinin hemen ardından Ermenilerin tehcir emrinin verildiğini söylerler. Şakir Bey’in aynı zamanda, Harput’taki Ermenilerin katledilmesinde de rolü vardır. Savaş sonunda yapılan yargılamalarda delil olarak da sunulan, Vali Sabit Bey’e gönderdiği telgraf, soykırım sürecindeki denetleyici ve örgütleyici rolüne dair ipuçları vermektedir: “Oradan sevk olunan Ermeniler tasfiye olunuyor mu, nefy (sürgün edildiğini) ve tagrib olunduğunu (kovulduğunu) bildirdiğiniz eşhas-ı muzır (zararlı şahıslar) imha ediliyor mu, yoksa yalnızca sevk ve i’zam mı olunuyor, vazıhan (açıkça) bildiriniz.” Bu ve benzeri delil ve tanıklar sonucunda, kıtalde suç ortağı olması hasebiyle Şakir Bey, gıyabında idam cezasına çarptırılır; ancak o da diğer İttihatçı liderlerle birlikte savaş bittikten sonra Almanya’ya kaçtığı için bu ceza uygulanamaz. İttihatçı liderlerin yargılandığı ana davada da yargılanır, ancak bu dava yarıda kalır. Bu yargılama sırasında, Vehip Paşa, 3. Ordu bölgesinde insan kasaplarını tedarik edip onları idare ve istihdam

edenin Şakir Bey olduğunu, yerel hükümet reislerinin onun emirlerine boyun eğdiğini ve bütün felaketin onun eli altında meydana geldiğini söyler. Ermeni Patrikhanesi ise, 1919'da soykırıma dair yayınladığı raporda, Şakir'i, altı vilayette 500 bin Ermeni'nin öldürülmesinden, ayrıca Suriye ve Mezopotamya kamplarındaki yüz binlerce sürgünün katledilmesini doğrudan denetlemekle sorumlu tutar.

Berlin'de öldürüldü

Soykırımın başat sorumlularından biri olan, İttihat Terakki'nin ve Teşkilat-ı Mahsusa'nın bu güçlü adamı, 17 Nisan 1922'de, kaçtığı Berlin'de, Nemesis adlı örgüt tarafından vurularak öldürülür. Diğer İttihatçı liderler gibi Cumhuriyet onu da unutmaz. 1926'da eşi ve iki oğluna Ermeni emval-i metrukesinden Şişli'de bir hane ve Galata'da iki dükkânın üçte bir hissesi verilir.

Kaynak: agos.com.tr